

громадянського суспільства. Врахування історичного досвіду, зокрема наслідків Чорнобильської катастрофи, є необхідною умовою для формування ефективної політики радіаційної безпеки, спрямованої на забезпечення сталого розвитку та захисту життя і здоров'я населення України.

Література

1. Беліков А. С., Пилипенко О. В., Руденко В. П. Загальні питання радіаційної безпеки в Україні. *Український журнал будівництва та архітектури*. 2025. № 2 (026). С. 56-62.
2. Pavlenko T., Los' I., Ryazantsev V. Сучасні вимоги до обмеження опромінення техногенно-підсиленими джерелами природного походження. *Ядерна та радіаційна безпека*. 2011. № 4(52). С. 12-18.
3. Шульга М. В. Правове регулювання ядерної та радіаційної безпеки при експлуатації атомних електростанцій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 64-69.

Яковець Ольга Євгенівна,

магістр, учитель історії закладу загальної середньої освіти

«Новоселівський ліцей Української сільської ради

Синельниківського району Дніпропетровської області», с. Українське

КОГНІТИВНА ВІЙНА: РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ІДЕОЛОГІЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

Актуальність теми зумовлена тим, що Революція Гідності залишається не лише історичною подією, а центральним фронтом когнітивної війни між Україною та росією. В умовах повномасштабної агресії боротьба за інтерпретацію Майдану визначає ідеологічний фундамент обох сторін.

Мета дослідження: розкрити механізми ідеологічного протистояння та виявити роль смислових інтерпретацій у процесі формування національної ідентичності й виправдання воєнної агресії.

Методи дослідження: компаративний метод, дискурс-аналіз, метод критичного аналізу наративів, герменевтичний метод, контент-аналіз, системний підхід, історико-генетичний метод.

Різні аспекти Революції Гідності досліджують: Ендрю Лівінгстон Вілсон, Пітер Померанцев, Пол Д'Аньєрі, Тарас Кузьо, Ірина Бекешкіна, Олексій Гарань, Марія Золкіна, Руслан Кермач, Олексій Сидорчук, Ярослав Юрчишин, Максим Яковлев, Світлана Вовк, Дзвенислава Щерба та інші.

Понад 10 років між Україною та росією триває війна на всіх рівнях: від фізичної до смислової. Когнітивна війна (війна сенсів) – найбільш тонка складова інформаційної війни: головним є не сам факт у повідомленні, а його інтерпретація сторонами конфлікту [2]. Революція Гідності 2013-2014 років майже одразу стала одним з головних фронтів наративного протистояння. Адже немає порозуміння ні щодо визначення природи події, ні в питанні суб'єктності України, ні в ідеологічному обґрунтуванні, ні в цивілізаційному виборі.

Для українців Революція Гідності стала актом реалізації права народу на супротив тиранії проросійського режиму януковича на засадах демократії та європейських цінностей. Про це дуже влучно висловився Володимир Зеленський, вітаючи українців з Днем Гідності та Свободи 21 листопада 2023 року: «10 років тому українці провели свій перший контрнаступ. Проти беззаконня, спроби позбавити нас європейського майбутнього. Проти нашої неволі. 10 років тому люди об'єдналися не лише проти чогось, а й передусім за себе. Кожен за кожного» [8].

Для росіян – це «державний переворот» та «погром». «Ще раз хочу про це сказати – ми не розпочинали жодних бойових дій, ми намагаємося їх закінчити. Ці бойові дії були розпочаті націоналістами в Україні та тими, хто їх підтримував у 2014 році, коли було здійснено державний переворот. Із цього все почалося. Після цього відбулися події у Криму та на Донбасі», – сказав путін на виступі 9 лютого 2023

року [5]. Більше того, є всі підстави для ствердження того, що йому як нікому іншому була вигідна радикалізація мирного протестного руху на Майдані. Про це свідчить його коментар, датований 2-им грудня 2013 року: «Події в Україні нагадують більше не революцію, а погром» [6].

Для українців Революція Гідності – це результат внутрішньої волі громадян змінити вектор розвитку країни. Це свідомий вибір між радянським минулим і європейським майбутнім. Лідер гурту «Океан Елизи» Святослав Вакарчук, прийшовши на Майдан Незалежності, звернувся до євромайданівців з такими словами: «Для мене Євросоюз – це свобода вибору, свобода людини. Свобода зробила Європу тим, чим вона є – демократією, ринковою економікою. Євросоюз – це честь людини, де не має значення, скільки у тебе грошей і всі рівні. Так от свобода і честь – це те, заради чого ми повинні тут стояти» [1].

Проте, росіяни в один голос шукають третю силу ззовні: ЄС, НАТО, США. 21 листопада 2023 року прес-секретар путіна дмитро пєсков заявив: «Ми називаємо це «майдан», але насправді це був переворот, силовий переворот, який спонсорувався з-за кордону. Потрібно речі називати своїми іменами. Те, що він спонсорувався з-за кордону, було прямо й опосередковано визнано представниками зарубіжних країн. Це теж ні для кого не секрет» [3].

Для українців Небесна Сотня – це символ жертвності заради свободи. У статті Українського інституту національної пам'яті «День Героїв Небесної Сотні» зазначено: «Свобода – фундаментальна характеристика людського існування, це можливість вільного вибору та усвідомлення власної відповідальності за цей вибір. Герої Небесної Сотні зробили свій вибір – виборювати свободу та гідність, віддавши за це життя. Вони загинули за те, щоб Україна розвивалася як вільна демократична держава» [4]. Джо Байден у 2015 році подвиг Небесної Сотні описав такими словами: «Серед вогню та льоду, снайперів на дахах Небесна Сотня заплатила найстрашнішу ціну патріотів... Їхня кров та мужність дають українському народові другий шанс на свободу» [4].

Росіни ж активно використовують ярлики «радикали», «неонацисти» та «бандерівці». У березні 2018 року в так званій «кримській промові» путін заявив: «Головними виконавцями перевороту стали націоналісти, неонацисти, русофоби» [7]. Вслід за ним цей фейк повторюють усі російські високопосадовці: спікер держдуми в'ячеслав володін, міністр закордонних справ сергій лавров, речниця МЗС марія захарова, прессекретар дмитро песков та навіть посол росії в ООН василь небензя.

Наостанок, варто зазначити, що Революція Гідності остаточно вивела Україну з поля «руського міра». Україна формує смисл «Україна – це Європа», де держава є сервісом для громадянина, а права людини є найвищою цінністю. Росія намагається довести, що демократія в слов'янському світі неможлива, а відрив від «спільної колиски» призводить лише до руйнації. З цього приводу у 2023 році влучно висловився Віктор Ющенко: «Наша демократія — це велика небезпека для росії, як вважають у Кремлі. Не лише через наші внутрішні процеси виборів чи свободу медіа. Демократичні країни світу об'єднані в Європейський Союз і НАТО. Критерієм членства є наявність розвинених демократичних інституцій, верховенства права, і прагнення до миру. Демократичні країни співпрацюють і вирішують суперечки цивілізованими, правовими, дипломатичними інструментами. Тому росія не сприймає демократію біля власних кордонів. Ми бачимо, як системно вона знищує прояви демократичного розвитку на теренах колишнього СРСР» [9].

Отже, Революція Гідності стала ключовим етапом багаторічного протистояння між Україною та росією, де боротьба ведеться не лише на полі бою, а й на рівні сенсів та інтерпретацій. Вона остаточно вивела Україну з орбіти «руського міра». Для України це шлях до цивілізованого світу, тоді як для російського режиму українська демократія є прямою екзистенційною загрозою, яку він намагається знищити.

Смислова війна навколо Майдану стала ідеологічним обґрунтуванням для подальшої агресії. Росія використала власноруч

створені міфи про «хунту» та «утиски російськомовних» як привід для анексії Криму та війни на Донбасі.

Для України ж перемога в цій війні смислів означає остаточне ментальне прощання з імперією. Це боротьба за право самостійно називати свої перемоги перемогами, а своїх героїв – героями. Стийкість українських наративів сьогодні є фундаментом національного спротиву в повномасштабній війні.

Література

1. Белоус О. Вакарчук без звукового супроводу заспівав на київському Євромайдані. *ZN.ua*. 2013. 15 груд. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/vakarchuk-bez-zvukovogo-suprovodu-zaspivav-na-kiyivskomu-yevromaydani-132806.html> (дата звернення: 09.05.2026).
2. Від інформаційної війни до війни сенсів // Культурно-бібліографічний фронт: [сайт] / Держ. б-ка України для юнацтва. URL: <https://bibliogr-front.4uth.gov.ua/від-інформаційної-війни-до-війни-сенсів/від-інформаційної-війни-до-війни-сенсів> (дата звернення: 09.05.2026).
3. Геодакян А. Песков заявив, що в Україні був не «майдан», а силовий переворот. URL: <https://tass.ru/politika/19337605> (дата звернення: 09.05.2026).
4. День Героїв Небесної Сотні. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lyuty/20/den-geroyiv-nebesnoyi-sotni> (дата звернення: 09.05.2026).
5. Малиновський А. Спецоперація та мир: які наративи використовує кремлівська пропаганда у боротьбі проти України. URL: <https://pro100media.com.ua/pro100-lovy-fejk/spetsoperatsiya-ta-myr-yaki-naratyvy-vykorystovuye-kremlivska-propaganda-u-borotbi-proty-ukrayiny/> (дата звернення: 09.05.2026).
6. Пугін назвав події в Києві «погромом», URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2013/12/131202_putin_oppositi_on_ukr_reaction_ms (дата звернення: 09.05.2026).

7. Савчук А. «Денацифікація» України. Чого ж насправді хоче Путін. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/7/7351077/> (дата звернення: 09.05.2026).
8. Шевченко О. 10 років тому українці провели свій перший контрнаступ: Зеленський про Революцію Гідності. *Online.ua*. 2023. 21 листоп. URL: <https://news.online.ua/10-rokiv-tomu-ukrayinci-proveli-svii-persii-kontrnastup-zelenskii-pro-revoliuciiu-gidnosti-868169/> (дата звернення: 09.05.2026).
9. Ющенко В. А. росія не сприймає демократію біля власних кордонів. *Високий Замок*. 2024. 3 листоп. URL: <https://wz.lviv.ua/blogs/522430-rosiia-ne-spryimaie-demokratiiu-bilia-vlasnykh-kordoniv> (дата звернення: 09.05.2026).